

Ходирєва Марія Вячеславівна,
курсант 3-го курсу навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: професор кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,
доцент **Кришевич Ольга Володимирівна**

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА

Доведення до самогубства – це умисне позбавлення себе життя . Жорстоке поводження може проявитися у безжалюхих, грубих діяннях винного, які причиняють потерпілому фізичні та психічні страждання-мордування, позбавлення їжі, ліків, води, сну, одягу, житла, систематичне нанесення тілесних ушкоджень та побоїв, примушування до вчинення дій сексуального характеру, тощо. Примус до протиправних дій означає домагання від іншої особи шляхом погрози, насильства чи інших подібних дій вчинити дії, які заборонені чинним законодавством . Систематичне приниження людської гідності полягає, зокрема, у багаторазових образах, глуmlinня над потерпілим, цькуванні, поширенні наклепницьких вигадок, іншому принизливому ставленні до потерпілого. Самогубство або замах на самогубство, що стали наслідком перевищення влади або службових повноважень, охоплюється ч. 3 ст. 365 і не потребує додаткової кваліфікації за ст. 120 КК України.

Потерпілими є: а) дорослі особи, які не перебували в матеріальній або іншій залежності від винуватого та в результаті зазначеного в диспозиції ч. 1 ст. 120 КК України впливу з його боку позбавили себе життя будь-яким шляхом; б) указані особи, які в результаті такого впливу намагалися позбавити себе життя, але з причин, що залежали чи не залежали від їхньої волі, не довели задумане до кінця. Оскільки самогубство не є злочином за КК України, правильніше говорити не про замах на самогубство, а про його спробу. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення потерпілим дій, безпосередньо спрямованих на позбавлення себе життя.

Жорстоке поводження – нещадні, безжалісні, немилосердні, суворі, грубі діяння, які завдають потерпілому фізичних чи психічних страждань (мордування, систематичне заподіяння тілесних ушкоджень чи побоїв, позбавлення їжі, води, одягу, житла тощо). Шантаж – погроза розголошення інформації, яку потерпілий бажає зберегти у

таємниці. Примус до протиправних дій – фізичне та психічне насильство, спрямоване на те, щоб змусити потерпілого вчинити делікт, проступок, правопорушення чи злочин. Систематичним приниженням людської гідності є тривале принизливе ставлення до потерпілого (постійні образи, наруга над ним тощо). Шантаж – це погроза розголосити відомості, які потерпілий бажає зберегти в таємниці (наприклад, відомості про хворобу, позашлюбні стосунки тощо). Ці відомості можуть як відповідати дійсності, так і бути помилковими. Важливо, що вони мають такий характер, що потерпілий не бажає їх розголошувати. Примус до протиправних дій – це фізичний або психічний вплив на особу з метою спонукання її до дій, вчинення яких заборонене законодавством. Такий вплив може полягати в застосуванні фізичного або психічного насильства щодо потерпілого або близьких йому осіб, погрозі знищення або пошкодження майна тощо. Систематичне приниження людської гідності – це тривале принизливе ставлення до потерпілого (постійні образи, глум над ним тощо). Судова практика не відносить до такого роду обставин розірвання шлюбних стосунків одним із подружжя, відмову від укладання шлюбу, припинення співжиття, подружню зраду, якщо при цьому не здійснювалися інші дії, що принижують людську гідність.

Зазначені злочини входять до однієї групи злочинів. Хоча самогубство чи замах на самогубство без стороннього впливу не визнаються караними за українським кримінальним законодавством, є особистою справою кожного громадянина, доведення до самогубства становить велику суспільну небезпеку. В її оцінці слід взяти до уваги, що самогубство як таке в жодному разі не можна визнати суспільно корисним, і не лише через складну демографічну ситуацію в державі. У цьому разі йдеться про те, що потерпіла особа вимушена піти на такий крок, приймає фатальне рішення не самостійно, не через об'єктивно існуючі, як їй здається, нездоланні фактори, а внаслідок активного, інтенсивного негативного впливу іншої особи, за відсутності якого трагічного, частіше за все незворотного наслідку можна було б уникнути. Не слід недооцінювати й небезпеку суб'єктів аналізованого злочину, які здебільшого проявляють різко негативні особисті якості, відверто вороже, нелюдське, антигуманне відношення до іншої особи, зневажливо ставляться до її життя, яке згідно з Конституцією України (ст. 3) є найвищою соціальною цінністю. Доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності

як основний склад самогубства (ч. 1 ст. 120 КК України). Схилення до самогубства малолітньої дитини або психічно хворої людини, які не здатні розуміти значення своїх дій або керувати ними, має розцінюватися як умисне вбивство або замах на умисне вбивство, передбачене ст. 115 КК України, за умови, що самогубство сталося.

Стаття 120 ККУ може бути застосована лише за умови, що жорстоке поводження з особою, шантаж, примус до протиправних дій або систематичне приниження людської гідності мало наслідок самогубство(позбавлення себе життя) або замах на самогубство (спроба позбавити себе життя). При цьому є необхідним ,щоб потерпілий свідомо бажав позбавити себе життя. Винний при цьому не здійснює жодних дій, які безпосередньо спричиняють смерть потерпілому. Щодо злочинної самовпевненості винна особа передбачає можливість доведення потерпілого до самогубства або до замаху на самогубство, але легковажно розраховує на певні конкретні обставини, які здатні, на її думку, відвернути настання таких наслідків. Злочинна недбалість характерна тим, що та сама особа не усвідомлює своєї дії або бездіяльності, що утворює реальну загрозу для цієї людини, не передбачає можливість доведення іншої людини до самогубства або до замаху на самогубство, хоча повинна була за таких обставин і мала реальну змогу це передбачити, якщо б винна особа діяла обачливіше.